

החלטת סגן הממונה על המשמעת – הכרעת דין

1. הנקבלת תלמידת שנה ג' לכלכלה וחשבונאות. כתב הקובלנה מייחס לנקבלת עבירות של הונאה בבחינה והפרת הוראות בבחינה (סעיפים 29.3, 29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח); להלן: תקנון המשמעת). כתב הקובלנה מתבסס על שני אירועים: מועד א' ומועד ב' באחד הקורסים אליהם הייתה רשומה הנקבלת [REDACTED]. בקורס זה הבחינה מתקיימת במערכת ממוחשבת, "תומאקס", במחשבים הניידים של התלמידים.¹ הבחינה התקיימה בחומר סגור למעט חומר עזר מותר בשימוש. במועד א', כך לפי כתב הקובלנה, כאשר בדק במהלך הבחינה צוות ההוראה את חומר העזר שהותר, נמצא בחזקת הנקבלת חומר עזר אסור בשימוש כגון סיכומים, שאלות, מושגים בתחום הביקורת ורישומים בכתב. במועד ב', לפי כתב הקובלנה, נמצאו רישומים בכתב יד בחוברת הקורס שהביאה הנקבלת לבחינה.
2. בדיון הקראה שהתקיים בפניי (ביום 5.6.2025, באופן מקוון), כפרה הנקבלת בעבירות המשמעת המיוחסות לה, אם כי הודתה בכך שנתפס ברשותה חומר שאינו קשור לבחינה. בדיון ההוכחות (ביום 7.8.2025, אף הוא באופן מקוון) נשמעו שתי עדויות: מפי המתרגלת בקורס ומפי הנקבלת. ביום 10.8.2025 נערך דיון סיכומים קצר. במהלך הדיונים הבהירה הנקבלת כי היא מודה בהפרת ההוראות, אך לא בעבירה ההונאה (עמ' 34, פרוטוקול דיון ההוכחות).
3. מדיוני ההוכחות והסיכומים ניתן לזקק את האירועים העובדתיים הרלוונטיים – הן במועד א', שעליו מבוססת עיקר התלונה, והן במועד ב'. מרבית הרקע העובדתי מוסכם בין הצדדים, כאמור להלן.

רקע ועובדותמועד א'

4. הוראות הבחינה התירו רק חומר עזר מותר בשימוש – קובץ עם חומרים מותרים, שאורכו מאות עמודים, שהועלה לאתר הקורס בידי צוות הקורס. קובץ זה הועלה למערכת התומאקס, ולכן היה זמין לסטודנטים במערכת הממוחשבת. בנוסף, הסטודנטים יכלו, אם רצו בכך, להביא קובץ זה לבחינה, פיזית. ככל שעשו כן, והביאו קובץ מודפס, ניתן היה לסמן על גבי הקובץ במרקרים או דגלונים, אך לא לכתוב בו (עדות המתרגלת, עמ' 3 לפרוטוקול דיון ההוכחות).
5. הנקבלת הגיעה לבחינה עם קובץ מודפס. בניגוד, כך נראה, למרבית הסטודנטים, הנקבלת לא כרכה את הקובץ המודפס, אלא השתמשה בדפים מפוזרים, שחלקם שודכו (עדות הנקבלת, עמ' 18 לפרוטוקול דיון ההוכחות: "אצלי היו מפוזרים [הדפים] בנפרד... כשהגעתי למבחן הוצאתי את כל הדפים שיש לי מהתיק, ושמתתי על השולחן והתחלתי לפתור").
6. במהלך הבחינה, המתרגלת עברה בין הסטודנטים, ובדקה את כל החומרים המודפסים שהביאו הסטודנטים. כל החומרים נבדקו באופן מעמיק. וכך הוצגו הדברים, מפי המתרגלת: "אני פותחת באופן רנדומלי, אני מדפדפת בעמודים, כן, אני לרוב עוברת כמעט עמוד [עמוד]. אני לא קוראת את כל מה שכתוב, אבל אני מסתכלת לראות שאין משהו חריג, אני מדפדפת, כן, ממש עמוד עמוד" (חקירת המתרגלת, עמ' 11 לפרוטוקול דיון ההוכחות).
7. בתחילת-אמצע הבחינה, הגיעה המתרגלת לשולחנה של הנקבלת ועיינה בערימת הדפים (המפוזרים) שהונחו בצד השולחן. בכך גילתה חומרים אסורים בשימוש. ניתן לחלק חומרים אלו לשלושה פריטים.

¹ להבהרה, הבחינה נערכה באופן פרונטלי, כאשר הסטודנטים כתבו הבחינה במחשבים הניידים שלהם במערכת ממוחשבת שמאפשרת נעילת המחשב ומניעת שימוש בקבצים אחרים. כמו-כן, כפי שיובהר ויורחב להלן, את חומר העזר המותר לשימוש ניתן היה להביא כחוברת מודפסת, או להשתמש בו באופן מקוון דרך מערכת ה"תומאקס" כנספח לבחינה.

- פריט א': תוכן ענינים. מדובר בארבעה עמודים, שהם תוכן הענינים של הקובץ המותר בשימוש, אך בתוספת רישומים רבים בכתב יד (שכמובן אסורים בשימוש). ענינם של רישומים אלו בהבהרות והפניות לקובץ.²
- פריט ב': דפי חזרה. כאן מדובר בארבעה עמודים, הקשורים לחומרי הקורס (למשל, תשובות שפורסמו לשאלות הסטודנטים באתר הקורס, עמ' 11 לפרוטוקול הסיכומים). כפי שיובהר להלן, קיימת מחלוקת בשאלה האם דפים אלו הוכנסו לבחינה על ידי הנקבלת.
- פריט ג': סיכום שאלות ומושגים מקורס קודם. כאן מדובר בסיכום שהוכן לקראת בחינה, בהיקף של 14 עמ', של קורס אחר, [REDACTED]. הובהר בדיונים כי הקורס האחר הוא קורס בסיסי, שמהווה דרישת קדם לקורס בו נערכה הבחינה נשואת הקובלנה (למשל עמ' 12-13 לעדות המתרגלת, פרוטוקול דיון ההוכחות).

מועד ב'

8. הרקע למועד ב' דומה. ההנחיות לבחינה זהות, וכך גם חומר העזר המותר בשימוש, שהיקפו כאמור מאות עמודים. גם כאן הנקבלת השתמשה בחומר עזר מודפס, שלא נכרך; במקום, הביאה הנקבלת את חומר העזר לבחינה בצורת דפים מפוזרים (למשל, עדות הנקבלת, עמ' 23 לפרוטוקול דיון ההוכחות; עמ' 7 לפרוטוקול הסיכומים).
9. גם במועד ב' המתרגלת עברה בין הסטודנטים ובדקה את הדפים המודפסים שהובאו, וגם כאן נמצא שבחזקת הנקבלת היה דף מותר ובו כיתוב בכתב יד (בדומה לפריט א' במועד א') בהיקף מצומצם של מספר שורות (למשל, עמ' 23 לפרוטוקול דיון ההוכחות).
10. בעקבות מסכת אירועים זו, כלומר, לאחר תפיסת החומר האסור במועד ב', הוגשה תלונה בידי סי' דיקאנית הפקולטה לניהול.
11. מהדיונים עולה כי כיתוב מבהיר בחומר המותר, בהיקף מצומצם, כשהוא לעצמו, אינו מהווה על דרך הכלל עילה להגשת תלונה בידי צוות הקורס ו/או רשויות הפקולטה לניהול. ואכן, במועד א' נתפסו מספר סטודנטים עם כיתוב, אך לא הוגשה נגדם תלונה משמעתית (למשל, עמ' 7 לדיון ההוכחות, עדות המתרגלת: "במועד א' זה היה המקרה היחיד שהי[נ] חומרים אסורים. היו עוד סטודנטים שנמצאו עם כיתוב . . . לא הוגשה תלונה כי הכיתוב היה באופן יחסי מאוד מינורי, אבל הם נבחנו ללא הספר, והחומרים שלהם הוחרמו"; וראו גם את עמ' 10 לפרוטוקול דיון ההוכחות וכן עמ' 5-6 לפרוטוקול הסיכומים).³ כזכור, במועד א' נתפסו בידי הנקבלת שלושה פריטים, הראשון כיתוב מבהיר, בהיקף משמעותי, בתוכן הענינים; והשניים הנוספים חומרים אסורים שהוכנסו. במועד ב' נתפס גם כן כיתוב מבהיר, בהיקף מצומצם, שעל פני הדברים לא היווה עילה עצמאית לדיון משמעותי (חקירת המתרגלת, עמ' 9 לפרוטוקול דיון ההוכחות).⁴
12. אדגיש: מובן כי גם כיתוב בחומר המותר, ולא רק הכנסת חומר אסור, עשויים להוות עילה לתלונת משמעת (מוצדקת), והכל לפי שיקול דעת המתלונן.

טענות הצדדים והמחלוקות

טענות הנקבלת

² כך למשל, בעמ' השני לתוכן הענינים מודפס הכיתוב [REDACTED] ולידו הפניה לעמ' 132. הרישום בכתב יד מוסף ומפנה לתתי סעיפים [REDACTED], כגון, עמ' 143, [REDACTED], עמ' 155, [REDACTED].

³ מובן שבכך יש סנקציה מסוימת כלפי אותם סטודנטים – שכן נמנע מהם מלהשתמש בקובץ המודפס והממורק (יכלו כעת להשתמש רק בקובץ שנמצא במערכת התומאקס).

⁴ יתרה מכך, לטענת הנקבלת כיתוב זה הוסף תוך כדי המבחן, במסגרת פתירת אחת השאלות (עמ' 23 לפרוטוקול דיון ההוכחות, עדות הנקבלת). טענה זו, על פני הדברים, לא נסתרה. הכיתוב האסור במועד ב' זכה להתייחסות מעטה מצד הקבילה.

13. **פיזור דעת.** טענה עיקרית אחת של הנקבלת נוגעת לחוסר הארגון בהכנותיה לבחינה, שהוא זה שהוביל, בהיסח הדעת, להכללת קבצים אסורים (ראו למשל עמ' 29 לפרוטוקול דיון ההוכחות, עדות הנקבלת: "אני יודעת שיש אחריות עלי לבדוק את [הקבצים], אבל אני הגעתי באיחור ולא שמתי לב"). באופן דומה, היא לקחה למועד א' בטעות את פריט ג', סיכומים מהקורס הקודם.⁵ כדברי בא כוחה של הנקבלת בדיון הסיכומים, אפשר להתרשם שהיא "לא כל כך אחראית", למשל, בכך שלא כרכה את החומרים המותרים לקובץ אחד אלא הביאה אותם באופן מפוזר, הן במועד א' והן במועד ב'. בדומה, החומרים האסורים נלקחו בטעות מתוך הבלאגן הכללי ששרר במעונה. עם זאת, פיזור דעת זה, לשיטת הנקבלת, אינו מעיד על כוונה ו/או תכנון (עמ' 7-8 לפרוטוקול דיון הסיכומים). ד

14. **פריט ב'.** בנוסף לטענה הכללית לגבי פיזור דעתה של הנקבלת, קיימת מחלוקת ספציפית לגבי פריט ב' – ארבעת דפי החזרה שנתפסו אצל הנקבלת, לפי טענת הקבילה, במועד א'. בניגוד לחומר האסור הנוסף שנתפס במועד א' (סיכומי הקורס הקודם, פריט ג'), הנקבלת כופרת בכך שאלו חומרים שלה שהוכנסו (בטעות) לבחינה (ראו למשל עמ' 28 לפרוטוקול דיון ההוכחות). לתמיכה בטענתה, הנקבלת מציינת כי שמה ותעודת הזהות שלה כתובים על פריט ג' – היא התבקשה לרשום אותם לאחר תפיסתם, על ידי המתרגלת (עמ' 20 לעדות הנקבלת, פרוטוקול דיון ההוכחות). עם זאת, שמה ותעודת הזהות שלה אינם רשומים על ארבעת דפי החזרה, פריט ב'.⁶

15. באופן כללי יותר, הנקבלת מדגישה, מזווית ראייתה, את היעדר היסוד הנפשי. לטענתה, פריט א' ממועד א', והכיתוב שנתפס במועד ב' מהווים הפרות מינוריות, שבמקרים אחרים לא הצדיקו תלונה מצד צוות ההוראה ו/או רשויות הפקולטה. פריט ב' ממועד א', כאמור, אינו שייך לה; ופריט ג' ממועד א' אינו רלוונטי לחומר בקורס זה. הנקבלת לא ניסתה להסתיר את החומרים והם היו גלויים על שולחנה (כאמור, המתרגלת ערכה בדיקה יסודית של החומרים המודפסים לכל סטודנט שהביא חומרים כאלו). מכאן ניתן להסיק את היעדר הכוונה להונות. מוסכם על הכל כי החומרים האסורים לא היו בשימוש בעת שנתפסו, וכן, שהמתרגלת תפסה את החומרים בתחילת-אמצע הבחינה.

טענות הקבילה

16. הקבילה מדגישה את הדברים הבאים. אין מחלוקת שפריט ב' רלוונטי לקורס ולבחינה. העובדה שחתימתה של הנקבלת אינה מופיעה על פריט ב' אינה מעלה ואינה מורידה – חתימתה אינה מופיעה על פריט א', ועדיין מוסכם על הכל שפריט א' הוכנס לבחינה על ידי הנקבלת. קשה להניח שהמתרגלת הכניסה חומרים חיצוניים לחבילת הדפים שנתפסו אצל הנקבלת (למשל, עמ' 27 לפרוטוקול דיון ההוכחות). המתרגלת ביקשה את חתימת הנקבלת פעם אחת, ולכל הקבצים שנתפסו (עמ' 8 לפרוטוקול דיון הסיכומים). באשר לפריט ג', פריט זה אמנם שייך לקורס קודם, אך אין מחלוקת שהתכנים של קורס זה רלוונטיים לקורס הנוכחי (עמ' 33 לפרוטוקול דיון ההוכחות, החקירה הנגדית של הנקבלת).

17. בפרט, הקבילה מדגישה את מכלול הנתונים. מה שהנקבלת מתארת כבלבול הוא, לכל הפחות, זלזול מכוון בהוראות. כך למשל, הנקבלת בחרה ביודעין לרשום על החומר המותר, בשני המועדים, לרבות לאחר תפיסתה במועד א'. דברים אלו מעידים על הכוונה להונות (עמ' 8 לפרוטוקול דיון הסיכומים). בנוסף, לנקבלת הייתה שהות, לפני שנתפסה, לעדכן את המשגיחים שברשותה חומר אסור.

⁵ למשל בעמ' 33 לפרוטוקול דיון ההוכחות, במסגרת חקירה נגדית של הנקבלת: " [הקבצים] שאנחנו משתמשים בהם בקורס [הנוכחי] חצי מהם אותם [שרלוונטיים לקורס הקודם]. והיו אצלי בבית וזה היה ביניהם, ולקחתי חלק [מהקבצים] [הקודם/נים], כדי להכניס למבחן הזה . . . כדי לא להדפיס עוד פעם".

⁶ בשולי הדברים, לנקבלת טענות בהקשר זה כלפי ההלימה בין פעולות המתרגלת לבין הפעולות הנדרשות ממשגיח (למשל, עמ' 6 לפרוטוקול דיון הסיכומים, עמ' 14 לפרוטוקול דיון ההוכחות). אכן, לפי "נוהל סדרי בחינות ודיווח ציונים ביחידות הלימוד של האוניברסיטה", נוהל מס' 12-008, על המשגיח שתפס "חומר שלא הותר לשימוש בבחינה", בין היתר, למלא טופס דיווח על האירוע, "שיכלול . . . פרטים אישיים של הנבחן, תיאור המקרה, שעת האירוע, עם מי שוחח הנבחן, הערות המשגיח ויחתום בשמו". ראו סעיף 11 לנספח ב', שעניינו הנחיות למשגיחים. אינני סבור שדיון זה רלוונטי לענייננו, בלי קשר לשאלת קיום הנחיות נוהל זה. המתרגלת לא הייתה משגיחה בבחינה (מוסכם על הכל שבבחינה היו משגיחים עצמאיים). כמובן – האפשרות (ולעיתים חובה) להגיש תלונה משמעתית נתונה ל"כל מורה, כל עובד וכל תלמיד" לפי תקנון המשמעת, ואינה מסורה רק למשגיחי הבחינה (ס' 40.1 לתקנון המשמעת).

18. בענייננו, כזכור, הנקבלת הודתה בעבירת הפרת ההוראות. השאלה היחידה הממתינה להכרעה, איפוא, היא הרשעת הנקבלת בעבירת ההונאה.
19. על מנת להוכיח את עבירת ההונאה יש להראות כי התקיימה כוונה מצד הנקבלת. כך, בניגוד לעבירת הפרת ההוראות, שאינה דורשת יסוד נפשי מיוחד. בעוד שניתן להסיק כוונה, לצורך הוכחת עבירת ההונאה, מהראיות הנסיבתיות (ס' 57.5 לתקנון), תקנון המשמעת דורש עמידה ברף של הוכחה מעבר לספק סביר (ס' 57.4), בדומה לרף הנדרש בדין הפלילי ה"רגיל". עבירת ההונאה דורשת, אם כן, רף ראייתי גבוה מהרגיל; אך בהלימה, העונש עליה גבוה יותר מעבירת הפרת ההוראות ה"רגילה". בפרט, תקנון המשמעת מחייב, ככלל, עונש הרחקה בפועל של שנה בשל הרשעה בעבירת ההונאה (ס' 30א; והשוו גם לדיון בחשיבותו של עונש זה, ע-2015-5).
20. השאלה העומדת במוקד הכרעת הדין, אם כן, היא שאלת כוונת הנקבלת לקבל יתרון לא-הוגן (וראו גם עניין ד-2024-14 שנסיבותיו דומות במידת מה לענייננו).
21. האם רף ה"ספק הסביר" נחצה בענייננו? לאחר שהתלבטתי בדבר, אני סבור כי הרף הנדרש להרשעה בעבירת ההונאה לא נחצה. כך, על אף שברף הוכחתי נמוך יותר, של מאזן הסתברויות, הייתי נוטה לפסוק לחובת הנקבלת (השוו לפסק דיני בעניין ד-2021-1(ב), שם הגעתי לתוצאה דומה).
22. בכל הנוגע לרישום בקבצים המותרים בבחינה (פריט א' במועד א', מועד ב'), נדמה כי מדובר ברישום מבהיר, שלא היה מצדיק, כלשעצמו, פתיחת קובלנה (ראו פסקה 11 לעיל). מכאן, שלב הטענה להונאה נוגע לחומרים האסורים שנתפסו במועד א' – פריטים ב' וגי'.
23. באשר לפריט ב', ארבעת דפי החזרה, מוסכם על הכל שמדובר בחומר רלוונטי לבחינה. כזכור, הנקבלת כופרת בכך שחומרים אלו שייכים לה. במחלוקת זו אני נוטה לצדד בעמדת הקבילה. התרשמתי מעדות המתרגלת ומהאופן המדוקדק בו בדקה את החומרים המודפסים במהלך הבחינה. אין זה סביר שפריט ב' השתרבב בטעות לערימת הדפים שנלקחה מהנקבלת. אמנם, חתימתה של הנקבלת אינה מצויה על פריט ב', אלא רק על פריט ג'. אך מצב עניינים זה הולם את הטענה לפיה המתרגלת ביקשה את חתימתה של הנקבלת פעם אחת, עבור כל הפריטים שנלקחו ממנה, ורק על גבי הדף הראשון של פריט ג' (ולא על פריטים א' וב', או על הדפים האחרים של פריט ג').
24. באשר לפריט ג', הסיכומים מהקורס הקודם, אני סבור שהוא רלוונטי במידת מה לקורס הנוכחי, אם כי תרומתו לפתרון הבחינה נחזית להיות שולית ביותר.
25. הנקבלת הדגישה, כנימוק לזיכוי מעבירת ההונאה, את היותה מפוזרת. את החומר האסור, בשני המועדים, הנקבלת מסבירה בבלאגן הכללי בחפציה. לטעמי לנימוק זה יש לתת משקל מועט. גישה זו מסירה אחריות מהנבחנים, ומעודדת העתקות. נזכיר שהנקבלת בחרה לא לכרוך את הקובץ המותר בבחינה (בשני המועדים), ובכך הגדילה את הסיכוי לטעות.
26. נסיבות ענייננו דומות במקצת לעניין ד-2024-14. בדומה למקרה הנוכחי, עניין ד-2024-14 עסק בבחינה בחוג לחשבונאות, שהתקיימה במערכת התומאקס, כאשר הסטודנטים יכלו להכניס קובץ מודפס שאושר על ידי צוות הקורס. באותו עניין נתפס ברשות הנקבל דף אסור. וגם באותו עניין נטען שהחומר האסור השתרבב בטעות לקובץ המודפס המותר בבחינה. חלק ניכר מהדיון באותו עניין עסק בשאלת תרומתו של הדף להצלחה בבחינה. הקבילה טענה כי דף זה מעניק יתרון משמעותי (ולכן מעיד על כוונת העתקה); הנקבל טען כי החומרים בדף מופיעים ממילא בקובץ שהותר (אם כי בוריאציות אחרות), ולכן הדף מעניק יתרון טריויאלי, שאינו מעיד על כוונה להעתיק.
27. באותו מקרה סברתי, שעל אף שבחומר האסור אין תרומה משמעותית להצלחה בבחינה, יש לו ערך מסוים לסטודנט – ולו בסיכום ומיקוד החומר המותר בבחינה. מכאן, בהיעדר הסבר חלופי משכנע יש

מקום להרשיע בהעתקה. כמו-כן, קבעתי שההסבר לפיו החומרים השתרבו בטעות ומתוך פיזור והיסח הדעת אינו, ככלל, הסבר משכנע.

28. מדוע, אם כן, בחרתי לזכות – ולו בדוחק – את הנקבלת? ניתן להצביע על מספר אינדיקציות, והשוני ממקרים קודמים. ראשית, במקרנו אמנם יש ערך מסוים בחומרים האסורים שהוכנסו לבחינה, בפרט בארבעת עמודי החזרה (פריט ב'); וכן, במידת מה, ברישום על גבי תוכן העניינים (פריט א'). עם זאת, הקשר בין החומר האסור לבחינה חלש ממקרים אחרים. בעניין ד-2024-14 הנ"ל, למשל, הדף האסור הכיל פתרונות לשאלות, לרבות שאלות ממועדים קודמים. שנית, בעניינינו קיימות אינדיקציות שמחלישות את ההסקה לגבי כוונה – מדובר בעמודים רבים, שבתוכם טקסט שכתוב בריווח רב. כאמור, לחלקם יש רלוונטיות שולית ביותר לבחינה. אין מחלוקת כי החומרים האסורים הונחו על השולחן באופן גלוי. ניתן היה לצפות כי הם יתגלו בנקל על ידי המתרגלת, כפי שאכן קרה. נסיבות אלו מחזקות את הטענה שהחומרים נלקחו בטעות. לא מדובר, למשל, בדף שכתוב בצפיפות שהוטמן בין דפי הקובץ המודפס, כבמקרים קודמים (ד-2024-14). נתונים עובדתיים אלו מתיישבים, ולו בדוחק, עם היעדר כוונה להעתיק.

29. אינדיקציה נוספת למסקנתי מתקבלת מהמועד בו הוגשה התלונה. ס' 40.1 לתקנון המשמעת מסמיך כל מורה, עובד ותלמיד להגיש תלונה; ומחייב לעשות כן במקרה של "חשד סביר להונאה". במקרנו, אירועי מועד א' התרחשו ביום 2.3.2025. התלונה הוגשה על ידי הנהלת הפקולטה לניהול רק כחודשיים לאחר מכן, ב-29.4.2025, ולאחר שהנקבלת נתפסה שוב במועד ב' (שהתקיים ביום 6.4.2025). אמנם, אין בתקנון המשמעת הגבלת זמן על המועד להגשת תלונה. אך הדעת נותנת כי גם צוות הקורס ו/או הנהלת הפקולטה לניהול סברו כי אין חשד סביר להונאה בעקבות אירועי מועד א'.

30. האם יש משמעות בעניינינו לרצף האירועים? כלומר, האם הפרת ההוראות החוזרת גם במועד א' וגם במועד ב' מעידה על כוונה להונות? בנסיבות עניינינו, התשובה בעיניי שלילית. כזכור, מוסכם כי ההפרה במועד ב', הכי טוב שהוסף לתקן, היא הפרה מינורית, שלא הצדיקה תלונה כשלעצמה. היא אכן מעידה על זלזול מתמשך ומודע של הנקבלת בהוראות הקורס, תוך נטילת הסיכון שתתפס. אך ההפרה במועד ב' – שמתיישבת היטב עם זלזולה של הנקבלת בהוראות הקורס – אינה משנה את המשקל שיש לתת להפרות המשמעותיות יותר שהתרחשו במועד א', ואת מסקנתי כי לא נחצה הרף להרשעה בהונאה בעקבות מועד א'.

31. על כן, מצאתי לנכון – בנסיבות מיוחדות אלו – לזכות את הנקבלת מעבירת ההונאה, ולהרשיעה, על פי הודאתה, בעבירת הפרת ההוראות.

32. אף שבחרתי לזכות – ולו בדוחק – את הנקבלת מעבירת ההונאה, אדגיש שמעשיה חמורים. הם מעידים, כאמור לעיל, על הפרת הוראות חמורה ועל זלזול מתמשך בהוראות הקורס. הנקבלת נתפסה במועד א' כשברשותה חומרים אסורים וכיתוב אסור על חומרים מותרים. לשיטתה, מקור הבעיה נעוץ בכך שהיא בחרה – בניגוד לרוב הסטודנטים – שלא לכרוך את החומרים המותרים בבחינה, אלא להביאם בצורה מפורזת. מצופה היה מהנקבלת ללמוד מאירועי מועד א', ולהתנהל במועד ב' במשנה זהירות, לרבות כריכת החומרים בצורה מסודרת (על אף שהוראות הקורס לא מחייבות זאת). עם זאת, הנקבלת שוב בחרה להשתמש בחומרים מפורזים (ולא כרוכים), והיא שוב נתפסה ברישום אסור על גבי החומרים המותרים. זהו זלזול מתמשך וחמור בהוראות הקורס. יש לתת לכך ביטוי במסגרת העונש.

33. ואכן, כבר נפסק בעבר כי, במקרים של קשיי הוכחה ביחס לעבירת ההונאה מוטב לעיתים להרשיע בעבירה הצנועה יותר, של הפרת הוראות, וכי "גם עבירה של הפרת הוראות עלולה להוביל להרחקה בפועל כאשר הנסיבות חמורות דיין" (ע-2015-5).

34. הערה טרם סיום: בדומה למקרים דומים אחרים בחוג לחשבונאות, אנו שבים ורואים את הבעייתיות שבהיתר להכניס קבצים מודפסים, בהיקף של מאות עמודים, לבחינה בחומר סגור, שממילא מתנהלת במערכת ממוחשבת הכוללת את אותם קבצים באופן דיגיטלי (תומאקס). מהדיון עולה כי התנהלות זו "מחקה" את מבחני המועצה, בהם ניתן להשתמש בספר מודפס (עמ' 17 לפרוטוקול דיון ההוכחות). אך

זוהי פרצה שקוראת לגנב, ונדמה כי סגירתה – והותרת האפשרות להשתמש בחומרי העזר רק דרך מערכת התומאקס, ולא לבחירת התלמיד – תקל משמעותית על צוותי הקורס והמשגיחים. אבקש להביא את הדברים לידיעת רשויות הפקולטה. לכל הפחות, ניתן לאסור על הכנסת חומר שאינו כרוך, כפי שעשתה הנקבלת במקרנו.

הכרעת הדין ניתנה היום, ה-14.10.2025.

ד"ר שי נ. לביא

סגן הממונה על המשמעת

החלטת הממונה על המשמעת – גזר דין

1. לאור הכרעת דיני, ביום 3.11.2025 התקיים בפניי (באופן מקוון) דיון בשאלת הטיעונים לעונש. הקבילה עתרה לעונש הרחקה בפועל (פוטנציאלית – עם אפשרות המרה בעבודות לתועלת הציבור). לטענת הקבילה, על אף שזכותה מעבירת ההונאה, מעשיה של הנקבלת, כפי שפורטו בהכרעת הדין, הם חמורים ומצדיקים עונש הרחקה. בנוסף, הנקבלת הורשעה בעבר בעבירה של ביצוע מעשה תרמית לשם קבלת זכויות באוניברסיטה (ס' 29.2 לתקנון המשמעת), בפרשה שעניינה אישור מחלה לצורך מועד נוסף (עניין ד-2023-14). אמנם, הקבילה לא טענה להחלת עונש ההרחקה המותנה שנפסק באותו עניין – בתיק הקודם הנקבלת הורשעה בעבירת התרמית לשם קבלת זכויות, ובעניינינו בעבירת הפרת ההוראה בבחינה.⁷ אך לדעת הקבילה ההרשעה הקודמת מהווה שיקול להחמרה בעונש.⁸

2. הנקבלת טענה שאין להחיל בעניינה עונש הרחקה בפועל. עונש כזה חורג מענישה קודמת בתיקי הפרת הוראות, ואין לו תקדים. במקרנו, בפרט, זוכתה הנקבלת מעבירת ההונאה לאחר הליך ממושך – נסיבה שמהווה שיקול להקלה בעונש (בהשוואה לת"פ (מחוזי ת"א) 40041/06 **מדינת ישראל נ' צרור** (נבו 2006.8.6)). לבסוף, טענה הנקבלת, עברה המשמעת אינו רלוונטי לעניינינו.

3. במהלך הדיון התברר כי הנקבלת עתידה לסיים את לימודיה בסמסטר א' תשפ"ו. על כן, עונש הרחקה – שמוחל, באופן טיפוסי, מהסמסטר שלאחר גזר הדין – יהיה חסר משמעות. על כן הועלתה בדיון ההצעה כי על הנקבלת יוטל עונש של מניעת אישורים לתקופה של מספר חודשים, אותו יהיה ניתן להמיר בעבודות לטובת הציבור. מחד, על הנקבלת יוטל עונש משמעותי של דחיית הזכאות לתואר, שימנע ממנה לגשת לבחינות המועצה; מאידך, ניתן יהיה להמיר עונש זה בריצוי עבודות לתועלת הציבור. הצדדים הסמיכו אותי, איפוא, לקבוע את היקפו המדויק של עונש זה. על פני הדברים, עונש זה ראוי בנסיבות המקרה.

4. טרם גזירת העונש, ביקשתי לעיין שוב בתקנון המשמעת. ס' 36א לתקנון המשמעת עוסק בעבודות שירות (חלף הרחקה בפועל), וזו לשונו:

גזר הממונה או בית הדין על תלמיד עונש הרחקה בפועל, רשאי
הוא להחליט על המרתו בעבודת שירות, במקרים מיוחדים . . .

5. להשלמת התמונה, ס' 30 לתקנון המשמעת מגדיר רשימה סגורה של עונשים – תריסר במספר, לרבות "הרחקה מן האוניברסיטה לתקופה שתיקבע" (ס' 30.9) ו"עיכוב מתן תעודה, או מתן אישור המעיד על לימודי התלמיד, למשך תקופה שתיקבע" (ס' 30.5).⁹

6. הנה כי כן, אין הסמכה בתקנון המשמעת להמיר סנקציה בעבודות שירות, אלא כאשר מדובר ב"עונש הרחקה בפועל" (ס' 36א). כאשר נגזר עונש הרחקה בפועל ניתן להמירו בעבודות שירות (בשיקול דעת הממונה על המשמעת ובמקרים מיוחדים). האם ניתן ליצוק משמעות שונה לסעיף זה? בהתייחסות הנקבלת לעניין, נטען כי במקרים קודמים הומר עונש של מניעת אישורים לתואר בעבודות שירות; וכי הסכמת הצדדים כן מאפשרת המרה כאמור.

7. דעתי שונה. ס' 36א מייחד את האפשרות להמיר סנקציה בעבודות לתועלת הציבור רק במקרים של הרחקה בפועל. ניתן לתהות מדוע התקנון בחר להותיר את אופציית ההמרה רק במקרים של הרחקה בפועל (וגם אז רק במקרים מיוחדים). ניתן לטעון כי רשויות האוניברסיטה סברו עונש של עבודות

⁷ ואכן, מסעיף 33.2 לתקנון אנו לומדים כי כדי להפעיל את העונש המותנה נדרש שההרשעה החדשה תהיה באותה עבירה בה ניתן העונש המותנה. בעניינינו כאמור מדובר בעבירות שונות – עבירת התרמית ועבירת הפרת ההוראות, בהתאמה סעיפים 29.2 ו-29.4 לתקנון המשמעת.

⁸ בא כוח הנקבלת התנגד להצגת ההרשעה הקודמת של הנקבלת. לאור הוראות חוק העונשין, שמאפשרות במפורש התחשבות בעבר פלילי בגזירת העונש (חוק העונשין, התשל"ז-1977, ס' 40א), מצאתי לנכון לדחות את ההתנגדות.

⁹ להשלמת התמונה, בין העונשים האחרים בס' 30 ניתן למצוא עונש של נזיפה, פסילת קורס, בחינה או עבודה, קנסות כספיים, ועוד.

לתועלת הציבור עלול להיות מנוצל ביתר על ידי רשויות השיפוט – שכן המרת העונש בעבודות שירות מיטיבה, לכאורה, עם האוניברסיטה. כשלעצמי אני סבור כי יש מקום לאפשר לממונה על המשמעת שיקול דעת להמיר גם עונשים אחרים בעבודות לתועלת הציבור, במקרים המתאימים. כך, במיוחד במקרה של סנקציה של מניעת זכאות – שממילא באה חלף הרחקה בפועל (למשל, כאשר הרחקה בפועל פחות רלוונטית, כבמקורנו).

8. עם זאת, לאור לשונו הברורה של סעיף 36א אני מנוע מלהמיר את עונש מניעת הזכאות לתואר בעבודות לתועלת הציבור. בדומה, לאור לשון הסעיף, הסכמת הצדדים אינה מעלה ואינה מורידה. ככל שרשויות האוניברסיטה ימצאו לנכון לתקן את סעיף 36א ולאפשר שיקול דעת רחב יותר לממונה פתוחה לפנייהן הדרך לעשות כן.

9. מהו, אם כן, העונש הראוי בענייננו? סבורני כי עונש הרחקה בפועל, יחד עם אפשרות המרת עונש ההרחקה בעבודות לתועלת הציבור, הוא עונש ראוי בענייננו (בנוסף לפסילת הקורס והרחקה על-תנאי). כפי שהבהרתי בהכרעת הדין, אני רואה בחומרה את מעשיה של הנקבלת. היא אמנם זוכתה (ובדוחק) מעבירת ההונאה, אך הביעה, לכל הפחות, זלזול מתמשך בנהלי הקורס. העונש בענייננו צריך לבטא את חומרת העבירה. שיקול נוסף לחומרה הוא עבירה המשמעתית של הנקבלת, אמנם, בעבירה אחרת. אין מנוס מן המסקנה כי הנקבלת הראתה בהתנהגותה זלזול בוטה בנהלי האוניברסיטה. שיקול מסוים לקולא הוא התמשכות ההליכים בענייננו.¹⁰

10. בנסיבות העניין אני סבור כי עונש הרחקה בפועל – אותו ניתן יהיה להמיר בעבודות לתועלת הציבור – הוא עונש ראוי שמאזן כשורה בין השיקולים השונים. אמנם, הנקבלת נמצאת בסמסטר האחרון ללימודיה. אך כאן מאפשר תקנון המשמעת שיקול דעת לממונה. ס' 59.3 לתקנון המשמעת קובע כי עונש הרחקה בפועל "יחול מתום הסמסטר שבו ניתן גזר הדין, אלא אם כן הורה הממונה אחרת".

11. מסעיף 59.3 לתקנון ניתן להסיק כי, על אף שבאופן טיפוסי עונש ההרחקה חל מהסמסטר העוקב לגזר הדין, אין מניעה להחיל את עונש ההרחקה באופן מיידי או לקבוע לו מועד תחולה אחר במהלך הסמסטר. בנסיבות חריגות אלו בחרתי לגזור על הנקבלת עונש הרחקה בפועל, לרבות הרחקה מהסמסטר הנוכחי, שייכנס לתוקף בהמשך הסמסטר. את עונש ההרחקה ניתן יהיה להמיר בעבודות לתועלת הציבור, כמתואר להלן. כך, בנוסף לפסילת הקורס ולעונש מותנה משמעותי (שבדומה, יעמוד בתוקף לתקופה משמעותית).

12. אשר על כן, מצאתי לנכון לגזור את עונשה של הנקבלת כדלקמן:

א. פסילת הקורס נשוא הקובלנה.

ב. הרחקה מסמסטר א' תשפ"ו, הסמסטר הנוכחי. ההרחקה תיכנס לתוקף ביום 1.1.2026. את עונש ההרחקה מסמסטר א' תשפ"ו תוכל הנקבלת להמיר בריצוי של 40 שעות לטובת הציבור, בתיאום ובפיקוח דקנאט הסטודנטים. ביצוע של לפחות 10 שעות יהווה תנאי לחזרת הנקבלת ללימודים ביום 1.1.2026, וביצוע של כל 40 השעות עד ה-25.1.2026, היום האחרון לסמסטר א', יהווה תנאי לביטול כל עונש ההרחקה מסמסטר א' תשפ"ו.

¹⁰ על אף טענת הנקבלת, איני סבור כי זיכוי מעבירת ההונאה, כשהוא לעצמו, צריך להוות שיקול משמעותי להקלה בעונש. בעניין צרור שהוזכר על ידי בא כוחה של הנקבלת דובר על זיכוי מעבירה שהעונש הנקוב בצידה הוא מעצר ממושך – ואז ניתן לומר כי "חרב התלויה מעל ראשו של אדם ראויה לה להתחשבות בגזירת העונש, כאשר מוסרת היא ממנו בסופו של דיון". ההיקש לענייננו, כאשר ה"חרב" היא עונש הרחקה בפועל, שממילא נגזר במקורנו (ס' 12 לגזר הדין, להלן), חלש בעיני. מכל מקום, כאמור לעיל, אני סבור כי התמשכות ההליכים מהווה שיקול מסוים לקולא.

◆ על כן, על הנקבלת לרצות לפחות 10 שעות עד יום ה-1.1.2026 כדי להימנע מהתחלת הפעלת עונש ההרחקה, ולהשלים את ביצוע כל 40 השעות עד תום סמסטר א' תשפ"ו בכדי לבטל כליל את עונש ההרחקה מסמסטר א'.¹¹

ג. הרחקה מסמסטר ב' תשפ"ו. ככל שתוצאה לשוב ללימודיה בסמסטר ב' תשפ"ו, יהא על הנקבלת לרצות שה"כ 60 שעות לתועלת הציבור עד יום פתיחת סמסטר ב' תשפ"ו.¹²

ד. הרחקה על תנאי של שלושה סמסטרים, למשך שלוש שנים מיום מתן פסק הדין.

13. אמנם, העונש שגזרתי על הנקבלת אינו סטנדרטי – והוא עשוי להיתפס כמחמיר במידת מה לאור ענישה קודמת בעבירות של הפרת הוראות. הוא בהחלט עשוי לפגוע באורחות חייה (ובלימודיה) של הנקבלת בסמסטר הנוכחי. אך אופן הענישה מתחייב מהרצון להטיל על הנקבלת עונש הרחקה – אותו יהיה אפשר להמיר בריצוי של עבודות לתועלת הציבור, כדי להימנע מהרחקה בפועל שניראית כעונש מוגזם בענייננו. נזכיר שוב: הנקבלת זוכתה בדוחק מעבירת ההונאה. בהתנהגותה הביעה במספר הזדמנויות זלזול בוטה בנהלי האוניברסיטה, לרבות בשני המועדים בקורס הרלוונטי. כך, על אף שהורשעה בעבר בעבירת התרמית ובמועד א' נתפסה כשברשותה חומר אסור. העונש הראוי צריך להלום התנהלות זו – ועל כן על הנקבלת לרצות מספר משמעותי של שעות לטובת הציבור (בתוספת לעונש על תנאי משמעותי) כדי להימנע מהרחקה בפועל.

פסק הדין ניתן היום, 25.11.2025.

ד"ר שי נ. לביא

הממונה על המשמעת

¹¹ למען הסר ספק – ההרחקה מסמסטר א' תשפ"ו כוללת את הזכאות לגשת לבחינות הרלוונטיות לאותו סמסטר (השוו לסיפא של סעיף 59.3, שמאפשר להחיל את עונש ההרחקה אפילו על בחינות מקורסים מסמסטר קודם). על כן, ללא השלמת 40 השעות עד תום סמסטר א' תשפ"ו לא תוכל הנקבלת לגשת לבחינות סמסטר זה.

¹² שעות אלו כוללות כמובן את השעות שעשויה הנקבלת לרצות כדי להימנע מהפעלת עונש ההרחקה מסמסטר א' תשפ"ו. כך, אם תוצאה הנקבלת 40 שעות עד תום סמסטר א', יהא עליה לרצות 20 שעות נוספות כדי להימנע מהרחקה מסמסטר ב' תשפ"ו. הנקבלת יכולה כמובן לרצות מספר גבוה יותר של שעות עד תום סמסטר א', למשל 45 שעות. במקרה כזה יהא עליה להשלים את מספר השעות ל-60 כדי להימנע מהרחקה גם בסמסטר ב' – בדוגמא, 15 שעות. אציין כי על פני הדברים, אין לנקבלת כוונה ללמוד בסמסטר ב' באוניברסיטה.